



Els tercers llocs culturals entre la festa i la institució

Published by [Interacció](#) [1] on 06/06/2025 - 10:36 | Last modification: 03/07/2026 - 09:19

Fabrice Raffin proposa una lectura original dels tercers llocs culturals que desplaça el debat dels drets culturals cap a les formes d'experiència estètica. Més que definir aquests espais pels seus objectius socials o polítics, defensa que cal entendre la cultura específica que hi circula. L'article és suggeridor perquè recupera la genealogia de les friches culturelles i intenta explicar què n'ha perviscut en els tercers llocs actuals. Al mateix temps, la seva interpretació, fortament construïda a partir d'una oposició entre dos paradigmes culturals, planteja interrogants sobre fins a quin punt aquesta dicotomia és útil per interpretar la diversitat dels equipaments i projectes culturals contemporanis.

L'article parteix d'una crítica clara a l'ús gairebé automàtic dels drets culturals com a marc interpretatiu dels tercers llocs culturals. Segons Raffin, aquesta referència política explica poc sobre les formes concretes de creació, experiència estètica i sociabilitat que caracteritzen aquests espais. Per això proposa reconstruir-ne la genealogia a partir de les **friches culturelles** sorgides a Europa des dels anys setanta i identificar el model cultural que les ha inspirades.

El nucli de la seva proposta és la distinció entre dos paradigmes ideals.

D'una banda, una cultura **apol·línica**, pròpia de les institucions culturals tradicionals, basada en la contemplació, la distància crítica, la centralitat de l'obra i la valoració intel·lectual de l'experiència artística.

De l'altra, una cultura **dionisiaca**, desenvolupada a les friches culturals, que privilegia l'experiència compartida, la implicació corporal, el plaer, la festa, la participació i la connexió amb la vida quotidiana. La cultura deixa així de definir-se principalment pels objectes artístics i passa a entendre's com una situació social i estètica viscuda col·lectivament.

Aquesta lectura s'inspira en l'estètica pragmatista de John Dewey i Richard Shusterman i s'allunya explícitament de les concepcions més institucionalitzades de la cultura associades a Kant, Hegel, Pierre Bourdieu o André Malraux. Raffin sosté que les friches no només produïen formes artístiques diferents, sinó sobretot una altra manera de viure l'experiència cultural, basada en la dimensió física, emocional i festiva.



La Friche la Belle de Mai

La segona part de l'article analitza com aquesta cultura dionísica va penetrar progressivament en les polítiques públiques. El procés no s'explica tant per una transformació institucional espontània com pel paper de determinats "**passadors**" que van actuar simultàniament dins dels col·lectius culturals i de les administracions públiques. Aquests actors van facilitar la legitimació institucional de les pràctiques experimentals, primer en l'àmbit municipal i posteriorment en les polítiques estatals franceses.

Segons Raffin, aquesta evolució culmina amb l'aparició dels tercers llocs culturals. Aquests espais ja no serien simples hereus de les friches ni tampoc equipaments culturals convencionals, sinó espais híbrids on conviuen les lògiques experimentals, participatives i festives amb formes més tradicionals de mediació, programació artística i reconeixement institucional. Aquesta tensió explica la gran diversitat actual dels tercers llocs culturals.

La principal aportació de l'article és precisament aquest desplaçament de mirada. En lloc de definir els tercers llocs per la seva governança, pels seus usos o pels seus objectius socials, Raffin proposa entendre'ls a partir del tipus d'experiència cultural que produeixen. Aquesta aproximació aporta una dimensió sovint absent en els debats sobre aquests espais, massa centrats en els models organitzatius o en els discursos sobre la innovació.

Alhora, el text també presenta alguns límits. L'oposició entre cultura apol·línia i cultura dionísica resulta molt suggeridora com a construcció teòrica, però tendeix a simplificar la pluralitat tant de les institucions culturals com dels mateixos tercers llocs. Moltes institucions tradicionals incorporen avui pràctiques participatives, mentre que nombrosos tercers llocs desenvolupen programacions artístiques molt properes als criteris institucionals. El mateix autor acaba reconeixent aquesta realitat quan defensa que els tercers llocs funcionen avui com a espais d'hibridació més que no pas de ruptura.

També és discutible la crítica inicial als drets culturals. Raffin considera que aquest marc conceptual és massa imprecís per descriure les pràctiques estètiques dels tercers llocs. Tanmateix, els drets culturals no pretenen definir una estètica concreta, sinó establir un marc polític sobre la participació, la llibertat cultural i el reconeixement de la diversitat. Més que incompatibles, els dos enfocaments semblen operar en plans diferents.

En conjunt, es tracta d'un article rellevant perquè recupera la memòria de les friches culturelles i ofereix una interpretació coherent del seu llegat. La seva aportació principal no és tant descriure què són avui els tercers llocs culturals com proposar una hipòtesi sobre la cultura que encara els travessa.



Referència

Raffin, F. (2025). *La culture dionysiaque des friches culturelles et ses influences sur les tiers-lieux culturels*. *Culture & Musées*, 45, 32-53. <https://doi.org/10.4000/141ch> [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: equipaments culturals

Tags: pensament cultural

Tags: estudis socials de la cultura

Tags: participació cultural

Tags: gestió cultural

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2025/06/manifest-exconsellers>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://doi.org/10.4000/141ch>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/10050>